

ROMANTYZM

romanticus - łac. - niezwykły

Najlepiej „romantyczny” stosujemy w odniesieniu do malowniczych i malowniczo krajobrazu lub budowli

PREROMANTYZM - lata 70 XVIII w. (ang., franc., niem.)

1789v. → 1848-1849v.

Wybuch rewolucji francuskiej

• 1767-1785 - okres buntu i aporu w Niemczech

Wiosna Ludów

W POLSCE

1822v. → 1864v.

wypisane „Ballady i romanse” A. Mickiewicza

BURZA I NAPÓR

Sturm und Drang

- Podniesienie intencji i uszu
- inspiracja folklorem

NAUKA I OŚWIATA

- rozkwit nauki wileńskiego
- lampa naftowa
- kolejka parowa
- linia telegraficzna

LUDOWOŚĆ

↳ ludowość to źródło dla rodzinnego, narodowego ducha

↳ wienienia, tradycje, opowieści → prawdziwe poznanie świata

DANDYZM → kult piękna, elegancja, teatralne zachowania, prowokacyjne dyskusje.

IRRACJONALIZM

NARÓD (zobowiązanie)

NATURA (pamięć - obecność Boga)

INDYWIDUALIZM

BUNT MŁODYCH

LUDOWOŚĆ

ORIENTALIZM

FILOZOFIA

negowanie racjonalizmu i empiryzmu.

• **Subiektywizm** - liczą prądy jednostkowe

• **Rzeczywistość metafizyczna** - nie materialna. Nie da się poznać jej rozumem, można poznać za pomocą intuicji i uszu

• **Idealizm, filozofia czynu** - czyn dobry, dobroć życia

↓
G.W.F. Hegel, J.G. Fichte - istnieje jedynie świadomość. Jaźń stanowi źródło bytu, a rzeczywistość została ukształtowana poprzez dożenie do ideału. Pierwotna jest myśl, która tworzy rzeczy.

1. Filozofia Hegla: Georg Wilhelm Friedrich Hegel

- Dzieje świata są procesem realizowania się rozumnej idei.
- Postęp w historii łączy się z rozwojem samowiedzy i rozszerzaniem się wolności.
- Każda forma dziejowa istnieje dopóki, dopóki realizuje idee postępu, następnie zostaje zaniepokojona przez swoje przeciwności i z konfliktu powstaje nowa forma, która łączy cechy poprzednich.
- 1. "Wykłady z filozofii dziejów"

2. Filozofia Immanuela Kanta: filozof oświeceniowy

- jedynie subiektywne poznanie świata (IDEALIZM SUBIEKTYWNY) Na podstawie
- indywidualnych wrażeń i myśli człowieka tworzy idee, uogólnienia (np. duszy, Boga)

MALARSTWO

↳ tematyka historyczna i wolnościowa

↳ tajemnicza natura

↳ fantastyka i groza

↳ orientalizm

• ekypnizm

• sila emocjonalna

• dramatyzm wydarzeń np. opiew, strach

• motywy antyczne, religijne i mitologiczne

• pejzaże → ZWIĄZKI LUDZKIE Z PRZYRODĄ

• mistycyzm

1) William Turner (katastrofy naturalne)

(natura, mistycyzm, symbolizm)

2) Caspar David Friedrich

3) William Blake (biblia, mistycyzm)

4) Francisco Goya (denuncjacja, śmierć)

5) Piotr Matkuchowski (historia Polski)

6) Eugène Delacroix

ARCHITEKTURA

nawiązanie do średniowiecza

↳ historyzm (neogotyck) Parlament w Londynie

↳ ogrody angielskie (romantyzm)

(dzika natura, sztuczne ruiny)

• nawiązanie gotyku, orientalizmu

• wyposażenie nawiązujące do przeszłości (np. zbroje)

owitracze

o skłębiste wnętrza

dawną dzielone kolumnami

EKLEKTYZM - świadoma łączenia stylów arch.

BOHATER HERTEROWSKI „C. m. W.” Johann Wolfgang Goethe

↳ świadczący samotnik, skłócony ze światem

↳ morderca

(preromantyzm i wczesny romant.)

↳ przeżył zawiód miłości, co doprowadziło go do samobójstwa

BOHATER BAJRONICZNY

↳ samotny indywidualista

↳ tajemnicza przeszłość kryje nieszczęsny miłości lub zarodek

↳ buntuje się przeciwko ludziom, prawom, wyrokom boskim

Typ bohatera wzorowany na powieści poetyckiej:

(wczesny romant.)

George Byron (np. „Gjaur”, „Korsar”)

"Lilie" A. Mickiewicz → ballada

HALLENRÖDYM A. Mickiewicz i Konrad Hallenrod

↳ podlegli zdradzie i kłamstwu

↳ poświęca swoje szczęście na domgiel

→ UŻYCIĘ NIEGODNYCH ŚRODKÓW DO OSIĄGNIĘCIA ŚLACHETNYCH CEŁÓW

MOTYWY I TEMATY LITERACKIE

1) W CENTRUM → jednostka i jej duchowa ułwa

2) Indywidualizm z buntem łączy się przeciwko ówczesnej rzeczywistości.

3) Natura → poemat jezior np. William Wordsworth

4) Kultura ludowa → ballady Mickiewicza

5) orientalizm → "Gjaur" Byrona

6) fantastyka, opoza → powieść gotycka, opowiadania E. A. Poe.

7) mesjanimizm - III cz. Dziadów.

Konrad III cz. Dziadów

GATUNKI ROMANTYCZNE

BALLADA - leży epiki i liryki, obejmuje utwory o fantastycznych wydarzeniach, nastrojów opoza i ludowości. Ballady często odwoływały się do wierszy, pieśni, podań

POWIEŚĆ POETYCKA - atuty wierszowany utwór fabularny, narracja emocjonalna i subiektywna, bohater zapadający

EPOPEJA NARODOWA - epika wierszowana "Pan Tadeusz"

POEMAT DYGRESTYJNY - gatunek synkretyczny (epika, liryka, dyktando). Fabuła ma 2 płaszczyzny, narrator często ją traktuje z humorem i ironią

DRAMAT ROMANTYCZNY - nawiązuje do tradycji szekspirowskiej. gat. synkret. komedia, tragedia, realizm, fantastyka, lękliwość, opoleta, sceny zbiorowe, "Dziady"

MANIFEST MŁODOCI

"Oda do młodości" A. Mickiewicza

"Bez serc, bez dusz to szkieletów ludzki, Młodości! Podaj mi skrzydła" } apostrofa do młodości

Młodość - wielka siła, zdolna do przemian. To uczucie miłości potrafi "przyjąć skrzydła" nanieść na ziemię i ulotnić w powietrze z lotu ptaka. Ziemia z lotu ptaka jest derytywa ciemności, ma pochłonięci - samolubny, samotny "ptak w skorupie" → metafora do "starych klasyków".

Młodzi mając dłać wspólnie, z poświęceniem i w myśl nasza "oko za oko" kwadrat miech się kwadratem duszka?

Młodość → pokazana jako stan ducha a nie wiek Na boku charakter.

ZBIOROWOŚĆ, WSPÓLNOTA

dwie restauracje "starych" i "młodych"

Konserwatywizm, pogarda, bierność, apatia, niechęć do zmian, zawoananie, gnuśność, brak mżeni, ułwa, świat martwy i bezduszny

entuzjazm, optymizm, wiara, odwaga, zdecydowanie, mamentu, ułwa, wrażenia, nie ma rabatu

"Lilie" A. Mickiewicza - ballada

"Oda do miłości" ^{liryki}
 ↳ patos
 ↳ antykl
 ↳ motyw mitologiczny

APOTEZA MŁODOŚCI = POCHWAŁA

Elementy oświeceniowe: ^{kwotyfikacja}
 - nawiązanie do antyku
 - patetyczny styl = oda = klasyczny utwór

"ROMANTYCZNOŚĆ" A. Mickiewicza z tytułu "romansie"

• liryka postromantyczna
 ↳ ballada

PODMIOT LIRYCZNY → zwolennik romantyzmu
 wyjawia się wprost pod koniec. Najświeższy był jedynie obserwatorem i przyjaciel wypowiedzi bohaterów. Świadczymy się z tłumem (tak jak oni wienią dziewczynę, że wisi zmartego Jasia i jej wpatuje). Przedstawia się starcom o poglądach racjonalnych typowych dla oświecenia.

GENS UTORU Karusia → fenezia = szalenostwo
 Ma charakter programowy. Stanowi manifest nowej, romantycznej wrażliwości. Sytuacja ma wsi. Młoda dziewczyna żąda się widnieć jego ukochanego, który nie żyje. Rozmawia z ukochanym, przytula. Uważa go za rzeź, dotyka jego piersi. Prosi Karusia nie wierzy, że widzi ona swojego ukochanego, a więc jego ducha. Polecają modlitwy za jego duszę. Gmin uważa że mitosi i strasze mawiać po śmierci. Nagle ujęmiam się starem, który kwestionuje możliwość dotowania ze zmarłymi. Postęga Karusia za obrażką, a jako argumenty: oświeceniowe atrybuty "szlachetno i dło". Lekceważny wienienia gminu i pniestrzege zebromyby by nie wienyli urgeniom dziewczyny. "Dziewczyna duby smalome brachu". Odwołuje się on do racjonalnego postęmegama śniata. W zakochanym utworu pl. wicła się w mentora. Oddziela świat rozumu od świata miłości, wiony, serca. "Kuj serce i palmy Hserce"

KARUSIA

- miłość
- "palmy sercem"
- **PRAWDA ŻYWE** - uczucia, wiara i metafizyczność istny (niepogięte rozumem)

STARIEC

- stary
- "szlachetno i dło"
- **PRANDY KARTINE**
- wiechno książkowa, na młoda

CECHY BALLADY → duże zwroptu z ludowścica, fantastykar

- gatunek synkretyczny z:
- 2 epiki - fabuła i narrator
- 2 liryki - wierszowany, duto środ styl.
- 2 dramtku - dialogi
- Fabuła → jedno wydarzenie
- tajemne momenty
- masyj opozycji tajemniczości
- Nuptap pnieis oświeceniu
- to jest pnieitne z pisonem
- wuptami gatunkami

"Lilie" A. Mickiewicza → ballada

pl. = narrator
↳ męskość
kto popełni grzech niewierności i zabójstwa,
ten musi zostać ukarany.

Postać Pami, nie zachowała się tak, jak B. śmiały ustanowił. Nie dochowała wierności sugieru mężowi, wojowi królewskiemu. Kiedy mąż wrócił, Pami ukryła swoją niewierność, nie przyznaje się do winy. By uchronić się od kary zabija męża. Na grobie sadi Lilie.

Zjawia się bracia zabitego, ulegają jej urokowi. Starają się o rękę kobiety. Mąż, upiś wieniec z kwiatów, użem zostanie ten, którego wiomek upiś. Oby bracia zrywają kwiaty z grobu zabitego męża. Gdy Pami dokonuje wyboru, zjawia się duch zmarłego i dokonuje zemsty. Wszystkie zapadają się pod ziemię.

cechy ballady romantycznej

↳ fantastyka - duch

↳ tajemniczość - las i cmentarz, kościół

↳ historycyzm - rozkaz B. śmiałego o ukaraniu niewiernych żon jego wojów.

↳ świat przyrody

↳ śmiałość - nie może zbrodni bez kary - prawo sprawiedliwości

"ŚNITEŻ" A. Mickiewicza

1) Położenie jeziora, opis Śniteża w dzień i w nocy

2) Opis diabła → buchającego ogniem oraz dymem

3) Jeden z panów na Pruzynach postanowił zdobyć wiedzę na jego temat

4) Kładzie śnieg jeziora

5) Zaproszeniem wypowili kobiety z jeziora

Kobieta mówi, że jezioro pochłania statki upływające na jego wody. Tym razem nie została zadowolona, bo była zaplanowana przez osobę z dwiema Śniteżem.

6) Opowieść o jeziorze

Na miejscu jeziora kiedyś było miasto atakowane przez kędziora. Ojciec dziewczyny, Tuhan, został powieszony do dołonu. Ojciec baci się, któryś poruszył go, mówiąc, że miasto widzenie, w którym anioł będzie bronił go podczas niebezpiecznej wojny.

7) Napad na Śniteż

Dziewczyna mówi, że jedyną napadniętą na miasto. Dziewczyna biegała o śmierci, żeby nie została zambiona. Mieszkańcy zostali promieni w kwiaty. Od tego czasu, kto sięgnie do głębin, i ginie. Po wyposzeniu historii kobiety

LUDOWA KONTROSKOŚĆ

uda za pośrednictwem Boga

2 narratorów

↳ empiryczne poznanie świata

a) gawędzan

b) kobieta z jeziora

Carry

"ŚHITEZIANKA"

Każdej nocy o tej samej porze śmielec (chłopak) i dziewczyna, spotykali się. Nadchodzi jesień. Kochankowie nie chcieli się rozstać, dziewczyna przysięga wiernością. Ostreża go, że jeśli śmielec przysięga to pozostaje tego. Nagle ulewa i zniknęła dziewczyna. Śmielec ją szukał. Gdy dotarł do jeziora wyjął wzburzoną wodę i wycisnął ją z niej pieknie. Dziewczyna namawiała go, żeby zostali kochankami. Po długim namyśleniu chłopak zgodził się. Gdy z kłębka rozpoznał, że to jego dziewczyna i przypomniał sobie o dziewczynie, która właśnie zamarła. Nagle woda ustąpiła się i pojawiła się pora. Odtąd dusza dziewczyny błąkała się po jeziorze, a dusza śmieca jeżył pod mostkiem, przy którym dziewczyna się spotykała.

SONETY KRYMSKIE

"Stepy akermanskie"

p.l. - mezosyżna z dala od swojej ojczyzny, porusza się po stepach w okolicach akermansu na Krymie jedzie wozem, porównuje ją do Tatu, mora. Uład ^{horyzontalny} horyzontalny, pragnienie transcendentny (Boga +) romantyzmu egotyżmu = indy. dualizm. W percepcji krajobrazu biera udział: wzrok i słuch.

"Burza" Sonet IV

Burza ma monu i samotność = refleksja pod lir. - patryznu statku, uświadomienia sobie swojej samotności opis dramatyczny, uświadomienie megalomane omija

indywidualista + tłum
↳ pozorny spokój ↳ ludnie przerażeni
↳ samotny

"Albo modlić się umie, lub ma z kim się zebrać" !

"Bak Cysaraj" Sonet VI

Bezbronności człowieka wobec czasu i siły natury.

↳ miasto na Krymie ↳ pałac opactwa
Poeta opisuje ruiny miasta. Słowo klucze

"RUINA" = przemijanie, nietrwałość świątyni i potęgi człowieka oraz wartości duchowej.

Refleksja:

"Gdzie jesteś, o miłości, potęgo chwato! (...)
o hambo! uśmie pneszty i a zróto zostato"

▽ = MOC PRZY RODU,
opiera się nawet na działom
czasu.

wyższość malung

motyw ruin → romantyczny = **PRZEHLIZANIE**

szaraniez Monem, Krym → **ORIENTALIZM**

"Cztyrdah" Sonet XIII

UKŁAD HERTYKALNY → góra Cztyrdah **ORIENTALIZM**

pod lir. → Mirza - wchaami piewamk towarzyszy potroznemu w potrozy. Utwór jest rozbudowana apostrofa - matutina Mirzy

OPIS GORY - sliwe miejsce do modlitwy. Cztyrdah pod lir. kqony se 2 mozym statku, minaretem, ulicami i archami. Cztyrdah jak podryzadki

Porównania do arch. Gabriela

↓
nawiatoma religijne
silyt jako sacrum

Wchaami wladci

POTĘGA NATURY

las → ciemny pioska
armuny → turbom

minarek sniatu - wieza musumansow = doskonałość na ziemi.

MANIFEST sniatopopodawy luku wchodu
MAJESTAT podryzadki

ŚWIATODOGLAD NIE TYLKO DLA 1 RELIGII.

szulane Boga w przyrodzie jest jawne w wielu uzenzmiach

"Droga nad pniepsia, Czufut-Kale" Sonet XV

Mirza pniepsie **Pielarym** + **czawicki zalkodu**

↓
musi zaufac koniom i Boga

nao pniepsia i qtrora, meberp. amon polwin msi Mirza.

Mirza wskazuje na marnosci koma
Lone palm w dot moŃi

Pielarym zpnat w dot, widziai cos czego nie jest w stanie poridzei
zpwie po smierci, bo w tymu braku uia, ymas transdendencje.
Pnesque wosmonzajane, imudne, strozne, bialone

"Ajudah" Sonet XVIII

rozdzierania nci poety i poezji. Mowi sie o tworneniu w efekcie **"bumy namonasy"**
-natumienia politycznego. Pod jego uplywem powstajaj **niezmierelne psoni**

pod lir. - to poeta, lubi palmei na mome wiedzy siada na skais Ajudah
Wzbaumone mome, fale → **Wojtko wielorybsu**
Serce miedego pety → jak sila fale do bregu, bo duzo emay w nim jak u miastych

„Meismortelle piersi” - Wiersze

non omnis moriar - motyw Korayonau - nie wszystko umie

motyw nieopady dla poety - nieśmiertelności

lutnia (bardzo) - symbol twórczości

Renancja - niepowolny, mieszane, depresja i powolny niepowolny

„Król duch” J.W. Goethe ballada

Ed. Hirscher
Szymonowa

Wierszy romantyzm

- proza

- bajemica

- natura

- mistycyzm -> syn chory, tata i syn jada przez las,

syn jest chory, pędzi przez las

syn mówi, że widzi króla ducha, ojciec ma to, że to męga

król duch

Postać przemawia do ducha, wia chłopca do siebie dziejący zabawa i

żołowia silnie, syn mówi ojciec ma w ten odp. że to wiatr szeleści w

liściach. Znowu król duch wita chłopca - kusi go zabawa z wiatrami, które

srebrne królewny

ma jego uleciają. Ojciec ma to, że to wierzbowe gałęzie. Król duch opowiada

duchowi, że zabrane je słońce. Chłopiec pyta, czy ojciec widzi zbliżającą się

postać, prosi o ratunek. Chłopiec umiera na rękach ojca

syn = romantyzm
irracjonalizm

ojciec = oświecenie
racjonalizm